

ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ

ΑΡΧΑΪΚΗ ΕΠΟΧΗ (750 – 480 π.Χ.)

Ονομάζεται έτσι συμβατικά η περίοδος από τα μέσα περίπου του 8^{ου} αιώνα ως την πρώτη εικοσαετία του 5^{ου} αιώνα π.Χ. γιατί αυτή ήταν η εποχή της προετοιμασίας και των απαρχών της οικονομικής πολιτικής και πολιτιστικής εξέλιξης του ελληνικού κόσμου.

8^{ος} αιώνας π.Χ. : η οικονομικοκοινωνική κρίση του τέλους της ομηρικής εποχής αντιμετωπίζεται με 2 τρόπους :

1. την οργανωμένη πόλη – κράτος και
2. την ίδρυση αποικιών (2^{ος} ελληνικός αποικισμός).

7^{ος}–6^{ος} αιώνας π.Χ. : εποχή πνευματικών αναζητήσεων και διαμόρφωσης του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού.

Τέλος αρχαϊκής εποχής : οι νικηφόροι αγώνες των ελλήνων εναντίον των «βαρβάρων».

Συνέπειες της νίκης των Ελλήνων :

- ενισχύθηκε η εθνική συνείδηση
- επικυρώθηκε η αποτελεσματικότητα της οργάνωσης που παρείχε ο θεσμός της πόλης – κράτους.

ΓΕΝΕΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ – ΚΡΑΤΟΥΣ

Πόλη – κράτος : με τον όρο δηλώνεται η έννοια του χώρου και συγχρόνως η οργανωμένη κοινότητα ανθρώπων κάτω από μια εξουσία.

ΣΥΣΤΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ – ΚΡΑΤΟΥΣ

Γεωγραφική άποψη: η πόλις ή άστυ = ο χώρος άσκησης της εξουσίας, τειχισμένος τις περισσότερες φορές και η ύπαιθρος
χώρα = ευρύτερη περιοχή γύρω από την πόλη καλλιεργήσιμη, με διάσπαρτους μικρότερους οικισμούς (κώμες).

Οργανωτική άποψη: οι πολίτες = κάτοικοι της πόλης – κράτους που συμμετείχαν στη διαχείριση των κοινών και έπαιρναν μέρος στη λήψη των αποφάσεων και το πολίτευμα = ο τρόπος άσκησης της εξουσίας και η συμμετοχή σ' αυτήν ή όχι των πολιτών.

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ – ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ – ΚΡΑΤΟΥΣ

Η ελευθερία: οι πολίτες αγωνίζονταν για την ανεξαρτησία τους υπερασπίζοντας την ελευθερία της πόλης.

Η αυτονομία: οι πολίτες συνέβαλλαν στη διακυβέρνηση με νόμους που είχαν οι ίδιοι θεσπίσει για να επιτύχουν την αυτονομία της πόλης.

Η αυτάρκεια: οι πολίτες συμμετείχαν στην παραγωγή για να καλύψουν τις ανάγκες της πόλης τους και να ενισχύσουν την αυτάρκειά της.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ – ΚΡΑΤΟΥΣ

Οι βασικές επιδιώξεις των πολιτών: 1. Ήταν τροχοπέδη για την οργάνωση των Ελλήνων σε ένα ενιαίο κράτος. Ο συνεχής αγώνας για την εξασφάλιση της ελευθερίας, της αυτονομίας και της αυτάρκειας οδηγούσε σε μια μορφή πατριωτισμού με έντονο τοπικιστικό πνεύμα και (α) τόνιζε τις διαφορές μεταξύ των Ελλήνων, (β) προκαλούσε συχνά εμφύλιες συγκρούσεις και (γ) δεν διευκόλυνε την ένωσή τους. 2. Οι επιδιώξεις αυτές αποτέλεσαν τη γενεσιουργό δύναμη των επιτευγμάτων και της πολιτισμικής πορείας των Ελλήνων.

Μόνο στην ελληνική πόλη-κράτος οι έννοιες του «πολίτη» και της «πολιτικής» απέκτησαν υπόσταση και έγιναν πραγματικότητα. Μόνο εκεί οι κάτοικοι ανέπτυξαν «πολιτική δραστηριότητα» δηλαδή είδαν τη ζωή τους συνδεδεμένη με τις ιδέες της ελευθερίας, της αυτόβουλης δράσης για την αντιμετώπιση των κοινών προβλημάτων τους και την κατοχύρωση των δικαιωμάτων τους.

Η δημοκρατία, η ποίηση και ιδιαίτερα **το θέατρο, η φιλοσοφία, η ρητορεία, η πολεοδομία** και **η επιστήμη** ήταν επιτεύγματα της δραστηριότητας του ανθρώπου μέσα στο πλαίσιο της πόλης – κράτους.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες των ομηρικών κοινωνιών (διαφορετικές σε κάθε περιοχή) οδήγησαν προοδευτικά στην μετεξέλιξη των ομηρικών κοινοτήτων σε πόλεις – κράτη με διαφορετικό σε κάθε περίπτωση τρόπο.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΕΣΑΝ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ

ΠΟΛΕΩΝ – ΚΡΑΤΩΝ

- Η αυτονόμηση των ομηρικών κοινοτήτων κατά την περίοδο των μετακινήσεων.
- Η μόνιμη εγκατάσταση στη συνέχεια.
- Η χωροταξική οργάνωση.
- Οι τοπικές λατρείες κ.ά.

Οι πρώτες πόλεις – κράτη πρέπει να σχηματίστηκαν στα παράλια της Μικράς Ασίας κατά τη διάρκεια του πρώτου αποικισμού.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΩΝ – ΚΡΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ :

- Ανεξαρτητοποιήθηκαν τμήματα διαφορετικών φύλων και οργανώθηκαν μεταξύ τους.
- Γειτονικές κοινότητες ενώθηκαν σε ενιαίο χώρο (*συννοικισμός*).
- Από κώμες αποσπάστηκαν ομάδες και συγκρότησαν δική τους ενιαία διοίκηση (*συννοικισμός*).
-

Η ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ ΟΜΗΡΙΚΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Η σταδιακή αύξηση του πληθυσμού προς τα τέλη του 9^{ου} π.Χ. αιώνα επιφέρει οικονομική κρίση λόγω :

- ✓ Των περιορισμένων εκτάσεων καλλιεργήσιμης γης
- ✓ Των περιορισμένων μέσων εκμετάλλευσης
- ✓ Της συγκέντρωσης της γης σε λίγους
- ✓ Της απουσίας εργασιακής ειδίκευσης
- ✓ Της έλλειψης πόρων πέρα από την εκμετάλλευση της γης.

Περιορισμός της βασιλικής εξουσίας και αύξηση της δύναμης των ευγενών λόγω της οικονομικής κρίσης και της έλλειψης οργανωμένου στρατού.

❖ **ΕΥΓΕΝΕΙΣ:** Η δύναμή τους στηριζόταν στην κατοχή της γης. Τα ονόματα *αγαθοί, εσθλοί, άριστοι, ευπατρίδες* κ.ά. υποδήλωναν την προέλευση και την κοινωνική τους υπόσταση. Ασχολούνταν με τη σωματική άσκηση και την καλλιέργεια του πνεύματος. Βρίσκονταν σε συνεχή πολεμική ετοιμότητα και έτρεφαν άλογα. Γι' αυτό και ονομάστηκαν *ιππείς*.

❖ **ΠΛΗΘΟΣ, ΟΧΛΟΣ, ΚΑΚΟΙ:** Μεγάλος αριθμός μικρών και μεσαίων καλλιεργητών ή ακτημόνων. Στη συνέχεια πολλοί ασχολήθηκαν με τη βιοτεχνία, το εμπόριο, τη ναυτιλία και πλούτισαν, αλλά δεν εξισώθηκαν εξαρχής πολιτικά με τους ευγενείς.

❖ **ΔΟΥΛΟΙ:** Η ανάπτυξη του θεσμού της δουλείας συνδέεται με

την αντίληψη ότι ο πολίτης πρέπει να είναι απαλλαγμένος από τις εργασίες για να ασχολείται μόνο με τις υποθέσεις της πόλης. Ο αριθμός των δούλων αυξήθηκε σε άλλες πόλεις λόγω *των χρεών προς τους ευγενείς (Αθήνα)* και σε άλλες εξαιτίας των *κατακτητικών πολέμων (Σπάρτη)*.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η οικονομική κρίση, αφού δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπιστεί στην κλειστή αγροτική οικονομία, συνεχίστηκε και στα πρώτα στάδια της οργάνωσης των πόλεων.

Οι λύσεις που δόθηκαν ήταν οι εξής :

- Ανάπτυξη της βιοτεχνίας και του εμπορίου (Αθήνα)
- Κατακτητικοί πόλεμοι και εδαφική επέκταση (Σπάρτη, Άργος, Ήλιδα) .
- Ίδρυση αποικιών (Κόρινθος, Μέγαρα, Χαλκίδα, Μίλητος σε συνδυασμό και με τις άλλες λύσεις) .
- Τα **απομονωμένα τμήματα** των Ελλήνων (Αρκάδες, Αιτωλοί, Ακαρνάνες, Ηπειρώτες) διατήρησαν τη **φυλετική οργάνωση** και δεν ακολούθησαν την ίδια οικονομική πορεία.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ :

1. Πού και πότε δημιουργήθηκαν οι πρώτες πόλεις – κράτη ;
2. Με ποιον τρόπο δημιουργήθηκαν οι πόλεις – κράτη στα παράλια της Μ. Ασίας ;
3. Με ποιους τρόπους δημιουργήθηκαν οι πόλεις – κράτη στον Ελλαδικό χώρο ;
4. Σε ποιες περιπτώσεις μιλάμε για συνοικισμούς ;
5. Πώς δημιουργήθηκε η κρίση στον ομηρικό κόσμο ;
6. Γιατί η πληθυσμιακή αύξηση οδήγησε στην οικονομική κρίση κατά την ομηρική εποχή ;
7. Από ποιους περιορίστηκε η βασιλική εξουσία και για ποιες αιτίες ;
8. Ποια η δομή της κοινωνίας κατά την αρχαϊκή εποχή ;
9. Τι ήταν οι ευγενείς ; Πού οφείλονταν η δύναμή τους και με τι ασχολούνταν ;
10. Ποιοι αποτελούσαν το «πλήθος» ;
11. Ποια αντίληψη οδήγησε στην ανάπτυξη της δουλείας ;
12. Πώς αυξήθηκε ο αριθμός των δούλων στις διάφορες πόλεις ;

13. Γιατί η οικονομική κρίση δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπιστεί στο πλαίσιο της κλειστής αγροτικής οικονομίας ;
14. Ποιες λύσεις δόθηκαν τελικά από τις διάφορες πόλεις – κράτη ;
15. Οργανώθηκαν όλοι οι Έλληνες σε πόλεις – κράτη ;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Να συμπληρώσετε τις παρακάτω προτάσεις ώστε να είναι αληθείς

1. = με τον όρο δηλώνεται η έννοια του **χώρου** και συγχρόνως η **οργανωμένη κοινότητα** ανθρώπων **κάτω από μια εξουσία**.
2. = ο χώρος άσκησης της εξουσίας, τειχισμένος τις περισσότερες φορές
3. = ευρύτερη περιοχή γύρω από την πόλη καλλιεργήσιμη, με διάσπαρτους μικρότερους οικισμούς (**κώμες**).
4. = κάτοικοι της πόλης – κράτους που συμμετείχαν στη διαχείριση των κοινών και έπαιρναν μέρος στη λήψη των αποφάσεων
5. = ο τρόπος άσκησης της εξουσίας
6. Η αναγκαστική μετακίνηση, η εγκατάσταση σε άλλη περιοχή και η δημιουργία νέας πόλης ονομάζεται
7. ονομάζονται οι αγορασμένοι δούλοι.
8. Το πολίτευμα στο οποίο κριτήριο της διάκρισης των πολιτών είναι το εισόδημα λέγεται
9. Το πολίτευμα στο οποίο κυρίαρχο όργανο είναι η εκκλησία του δήμου λέγεται
10. Οι ήταν πρόσωπα κοινής αποδοχής, από την τάξη των ευγενών κυρίως, που ανέλαβαν την καταγραφή των νόμων
11. Το πολίτευμα στο οποίο την εξουσία έχουν όσοι αντλούν δύναμη από την καταγωγή τους και την κατοχή γης ονομάζεται
12. Οι ήταν ευγενείς που αναδείχθηκαν ηγέτες των κατώτερων κοινωνικών ομάδων και με τη βοήθειά τους κατέλαβαν την εξουσία.
13. Η συνέλευση όλων των ενηλίκων κατοίκων που είχαν πολιτικά δικαιώματα ονομαζόταν
14. Η δυνατότητα κάθε πολίτη να συμμετέχει στη διαμόρφωση και ψήφιση των νόμων λέγεται

.....

- 15. Η δυνατότητα κάθε πολίτη να εκφράζει ελεύθερα την αποψη του λέγεται
- 16. = καινούριο στρατιωτικό σώμα στο οποίο μετείχαν όσοι από τους πολίτες απέκτησαν την ιδιότητα του πολεμιστή και είχαν την οικονομική ευχέρεια να εξοπλίζονται με δικά τους έξοδα.
- 17. Κατά την αρχαϊκή εποχή καλλιεργήθηκε η ποίηση
- 18. Η αρχική φάση στην τέχνη λέγεται, γιατί είναι επηρεασμένη από τα πρότυπα της Ανατολής
- 19. Στην κεραμική συναντάμε τον και τον ρυθμό

ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΔΙΩΞΕΙΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ – ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ – ΚΡΑΤΟΥΣ:

- 1.
- 2.
- 3.

ΑΙΤΙΑ ΚΡΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΚΗΣ ΔΟΜΗΣ

- 1.
- 2.

ΑΙΤΙΑ Β' ΑΠΟΙΚΙΣΜΟΥ

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.
- 6.

Να χαρακτηρίσετε ως σωστές ή λανθασμένες τις παρακάτω προτάσεις :

- 1. Η νίκη των Ελλήνων κατά των Περσών επικύρωσε την αποτελεσματικότητα της οργάνωσης που παρείχε ο θεσμός της πόλης – κράτους
- 2. Οι βασικές επιδιώξεις των πολιτών διευκόλυναν την οργάνωση των Ελλήνων σε ένα ενιαίο κράτος
- 3. Αρχαϊκή εποχή ονομάζεται η περίοδος από το 480 π.Χ ως το 323 π.Χ
- 4. Η λέξη τύραννος είναι ελληνικής προέλευσης

5. Οι μεταρρυθμίσεις του Πεισίστρατου άνοιξαν το δρόμο για τη δημοκρατία
6. Κατά την αρχαϊκή εποχή κωδικοποιήθηκε το άγραφο εθιμικό δίκαιο
7. Ο Δράκων ήταν τύραννος στην Αθήνα
8. Η οπλική φάλαγγα οδήγησε στην ανάπτυξη της ιδέας της ισότητας και την κρίση της αριστοκρατικής κοινωνίας
9. Η δημοκρατία, η ποίηση και ιδιαίτερα το θέατρο, η φιλοσοφία, η ρητορεία, η πολεοδομία και η επιστήμη ήταν επιτεύγματα της δραστηριότητας του ανθρώπου μέσα στο πλαίσιο της πόλης – κράτους
10. Κατά τον β΄ αποικισμό οι Έλληνες εξαπλώθηκαν στα δυτικά παράλια της Μ. Ασίας
11. Ο β΄ αποικισμός πραγματοποιήθηκε από τον 8^ο – 6^ο αι. π.Χ
12. Κατά τη Αρχαϊκή εποχή κυριαρχεί το ανταλλακτικό εμπόριο
13. Οι αποικίες ήταν πόλεις που εξαρτώνταν πλήρως από τη μητρόπολη
14. Η δουλεία αναπτύχθηκε λόγω της ανάγκης για περισσότερα και φθηνότερα εργατικά χέρια.
15. Τα τρίγλυφα και οι μετόπες είναι χαρακτηριστικά του ιωνικού ρυθμού.
16. Χαρακτηριστικό γνώρισμα στους κούρους και τις κόρες ήταν το «αρχαϊκό μειδίαμα»

ΠΕΡΣΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Χρόνος :

Αιτία :

Αφορμή :

Να αντιστοιχίσετε τα δεδομένα της στήλης Α΄ με τα δεδομένα της στήλης Β΄.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β
1. 490 π.Χ	α) Συνέδριο στην Κόρινθο
2. 481 π.Χ	β) Μάχη Πλαταιών
3. 480 π.Χ	γ) Μάχη Μαραθώνα
4. 479 π.Χ	δ)Θερμοπύλες, Αρτεμίσιο, Σαλαμίνα

Συνέπειες της νίκης εναντίον των Περσών

1.

2.

3.